

Üniversite Öğrencilerinin HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B Enfeksiyon Hastalıkları Hakkındaki Farkındalık Düzeyleri

University Students' Awareness Levels About HIV/AIDS, Hepatitis C, Hepatitis B Infectious Diseases

Serap ÜNSAR¹, Lale YACAN², İlknur YÜCEL³

ÖZ

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B enfeksiyon hastalıklarına ilişkin farkındalıklarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı. Bu araştırma, bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 358 öğrenci üzerinde yürütüldü. Öğrencilere araştırmacılar tarafından geliştirilen 54 soruluk "HIV/AIDS, Hepatit C ve Hepatit B Enfeksiyon Hastalıkları Farkındalıkları Anket Formu" ve 5 sorudan oluşan "Sosyodemografik Bilgi Formu" uygulandı.

Öğrencilerin yaş ortalamaları 19,85±1,63 yıl olup, %38,8'i 1. sınıf öğrencisi ve %77,4'ü kadındı. Öğrencilerin %51,1'i hemşirelik, %27,1'i işletme, %21,8'i fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümünde okuyordu. Hemşirelik öğrencilerinin diğer öğrencilere göre %94'ünün HIV/AIDS, Hepatit B, Hepatit C enfeksiyon hastalıklarının insandan insana bulaşma yollarını bildiği, %95,1'inin bu hastalıklarda cinsel ilişki partneri arttıkça bulaşma riskinin de artacağı, %55,2'sinin HIV/AIDS ve Hepatit C enfeksiyon hastalıklarından korunmak için bir aşının olmadığı, %93,4'ünün bu hastalıkların korunmasız cinsel ilişki ile bulaştığı istatistiksel olarak önemli bulundu ($p<0,05$). Hemşirelik öğrencilerinin diğer öğrencilere göre %81,4'ünün bu bulaşıcı hastalıkların manikür, pedikür, ustura gibi kuaför araç gereçleri ile bulaşabileceği, %55,2'sinin cinsel ilişki sırasında kondom kullanılmasının bu hastalıkların bulaşmasını engellediği istatistiksel olarak önemli bulundu ($p<0,05$).

İşletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bulaşıcı olan bu hastalıklar hakkındaki farkındalıklarının daha düşük olduğu belirlendi. Bu araştırmanın sonucunda, işletme öğrencilerine HIV/AIDS, Hepatit B ve Hepatit C hastalıkları farkındalıklarını arttırmaya yönelik seminer/konferans düzenlenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: AIDS, HIV, Hepatit C, Hepatit B, Üniversite öğrencileri.

ABSTRACT

This descriptive study was conducted to determine the awareness of university students on HIV/AIDS, Hepatitis C, and Hepatitis B infectious diseases. This study was conducted on 358 students studying at the Faculty of Health Sciences and Faculty of Economics and Administrative Sciences of a university. "HIV/AIDS, Hepatitis C and Hepatitis B Awareness Survey Forms" consisting of 54 questions and "Sociodemographic Information Form" consisting of 5 questions developed by the researchers were applied to the students.

The mean age of the students was 19.85±1.63 years and 38% of the students were first grade students and 77.4% of the students were woman. It was found that 51.1% of the students were nursing students, 27.1% of the students were business management students and 21.8% were physical therapy and rehabilitation students. It was found that 94% of the nursing students knew the ways of transmission of HIV/AIDS, Hepatitis B and Hepatitis C infections from human transmission. It was found that 95.1% of the nursing students were increase the risk of contamination in these diseases as the partner of the sexual relationship increases, 55.2% of the nursing students knew no vaccine to protect against HIV/AIDS, Hepatitis B and Hepatitis C infections, 93.4% of the nursing students knew infected with unprotected sexual intercourse from these diseases than other students ($p<0.05$). It was found statistically significant that 81.4% of the nursing students knew these infectious diseases were infected with hairdressing tools such as manicure, pedicure and razor, 55.2% of the nursing students knew using condoms during sexual intercourse was prevented these diseases transmitted than other students ($p<0.05$).

It was determined that the students in the department of Business Administration had lower awareness about these infectious diseases than the others. As a result of this study, seminars/conferences may be proposed to business management students to raise their awareness of HIV/AIDS, Hepatitis C and Hepatitis B diseases.

Keywords: AIDS, HIV, Hepatitis C, Hepatitis B, University students.

¹Prof. Dr., İç Hastalıkları Hemşireliği, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, serapunsar@trakya.edu.tr, ORCID:0000-0001-7723-8816

²Arş. Gör., Hemşirelik, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, laleyacan@hotmail.com, ORCID:0000-0001-5913-524X

³Hemşire, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Endokrinoloji Kliniği, ilknuryucel084@gmail.com, ORCID:0000-0002-2189-6876

İletişim / Corresponding Author: Serap ÜNSAR
e-posta/e-mail: serapunsar@trakya.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 04.09.2018
Kabul Tarihi/Accepted: 03.09.2019

GİRİŞ

HIV/AIDS, Hepatit B ve Hepatit C gibi bulaşıcı hastalıklar, dünya genelinde insidansı hızla artan enfeksiyon hastalıklarıdır.¹ HIV/AIDS, 1981 yılında tanımlanan, aşısının olmadığı, hastaların yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyen, tüm dünyada morbidite ve mortalite riskinin yüksek olduğu bulaşıcı bir hastalıktır.^{2,3} HIV/AIDS'ten ilk ölümlerin meydana geldiği 1980'li yıllardan bugüne kadar 20 milyon insan hayatını kaybetmiştir.⁴ Dünya Sağlık Örgütü'nün 2015 yılı verilerine göre dünyada 36,7 milyon HIV pozitif birey yaşamaktadır.⁵ T.C. Sağlık Bakanlığı Aralık 2016 verilerine göre Türkiye'de 2573 HIV/AIDS vakası meydana gelmiştir.⁶ Bugün Amerika'da yaklaşık olarak 1,1 milyon kişi HIV ile yaşamakta ve verilere göre yaklaşık 38,500 Amerikalının 2015 yılında HIV ile enfekte olduğu tahmin edilmektedir.⁷

Hepatit B, Hepatit B virüsünün sebep olduğu siroz ve hepatosellüler kanser gibi komplikasyonlara sebep olabilen, mortalite ve morbiditenin yüksek olduğu enfeksiyon hastalığıdır.⁸⁻¹⁰ Dünyada yaklaşık olarak her yıl 650 milyon kişi Hepatit B'nin ortaya çıkardığı komplikasyonlar nedeniyle yaşamını yitirmektedir.¹¹ Sağlık Bakanlığı 2015 verilerine göre 2266 vaka meydana gelmiştir.¹² Hepatit C, kronik karaciğer hastalığına, siroza ve hepatosellüler karsinomaya sebep olabilen ve ülkemizde yaygın olarak görülen bulaşıcı bir hastalıktır.¹³ 2013 yılında Hepatit C'ye bağlı 704 bin ölüm meydana gelmiştir.¹⁴

Türkiye nüfusunun %16,4'ünü 15-24 yaş arasında bulunan gençler oluşturmaktadır.¹⁵ Gençlerin sayısının fazla olması, iyi sonuçların yanı sıra olumsuz sonuçlar da ortaya çıkarmaktadır. Özellikle genç grupta

yer alan üniversite öğrencilerinin aile kontrolünün azalması, bağımsızlık duygusunun artması, bu dönemde merak, öğrenme ve deneyim kazanmanın ön planda olması, cinsel deneyimlerin erken yaşlarda başlaması, dövme ve damar içi madde kullanımının giderek artmasına bağlı olarak HIV/AIDS, Hepatit B ve Hepatit C gibi bulaşıcı enfeksiyonel hastalıklara yakalanma riskleri artmaktadır.¹⁶⁻¹⁸ Demir ve Şahin'in (2014) öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmada, öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalık olarak en çok AIDS'i bildikleri belirlenmiştir.¹⁹ Aynı çalışmada, üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeylerinin, bu konuda sağlıklı davranışlar sergileyebilmeleri için yetersiz olduğu saptanmıştır.¹⁹ Avcıkurt'un (2014) öğrencilerinin HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerini değerlendirdiği çalışmada, öğrencilerin %48,3'ü HIV/AIDS bilgi düzeyini az olarak tanımlamıştır.¹⁷

Türkiye'de 1985 yılından 31 Aralık 2018 tarihine kadar bildiri yapılan 19,748 HIV (+) birey ve 1772 AIDS vakası mevcuttur. Ülkemizde görülen vakaların %49,4'ünün cinsel yolla bulaşmakta olduğu ve bu vakaların %70,8'inin bulaşma yolunun heteroseksüel cinsel ilişki olduğu belirlenmiştir.²⁰ 2018 yılında Türkiye Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından bildiri yapılan vakalardan 25-29 yaş grubu diğer yaş gruplarına göre daha fazladır.²⁰ Bu veriler ışığında araştırma, üniversite öğrencilerinin HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B enfeksiyon hastalıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Türü

Araştırma, tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Bu araştırma, bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesinde ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler ile 08.02.2018-23.02.2018 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesinde eğitim gören fizyoterapi ve rehabilitasyon ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim gören işletme bölümü öğrencileri araştırma kapsamına alınmıştır. Örneklemeye yöntemine gidilmemiş olup, araştırmaya katılmayı kabul eden/gönüllü olan hemşirelik (n=183), işletme (n=97), fizyoterapi ve rehabilitasyon (n=78) bölümünde okuyan toplam 358 öğrenci çalışma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen 54 soruluk “HIV/AIDS, Hepatit C ve Hepatit B Hastalıkları Farkındalıkları Anket Formu” ve “Sosyodemografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırma, bir üniversitenin hemşirelik, fizyoterapi ve rehabilitasyon ve işletme bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formları, 08-23 Şubat 2018 tarihleri arasında hemşirelik ve fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere Sağlık Bilimleri Fakültesinde, İşletme bölümünde

öğrenim gören öğrencilere ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde ders saatleri aralarında, sınıf ortamında uygulanmış ve formların öğrenciler tarafından doldurulması 15-20 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 20.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel analizde; sayı, yüzdelik, ortalama ve standart sapma ve ki-kare testi kullanılmıştır. $p < 0,05$ değerler istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’ndan 18.12.2017 tarihinde yazılı izin alınmıştır (TÜTF-BAEK 2017/329). Araştırmaya katılan öğrencilerden sözel olarak izin alınmıştır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Edirne ilinde yer alan bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesinde eğitim gören fizyoterapi ve rehabilitasyon ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim gören işletme bölümümü öğrencileri ile sınırlı olduğu için bulunan sonuçlar genellenemez.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $19,85 \pm 1,63$ olup, %77,4’ü kadındır. Öğrencilerin %51,1’i (n=183) hemşirelik, %27,1’i (n=97) işletme, %21,8’i (n=78) fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümünde öğrenim görmekte ve %38,8’inin (n=139) 1. sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Hemşirelik öğrencilerinin %94’ünün fizyoterapi ve rehabilitasyon ve işletme bölümü öğrencilerine göre bu hastalıklarının insandan insana bulaşma yollarını daha yüksek oranda bildiği, %95,1’inin bu hastalıklarda cinsel ilişki partneri arttıkça bulaşma riskinin de artacağını bildiği saptanmıştır.

Tablo 1: Katılımcılara Ait Sosyodemografik Özellikler (n=358)

Özellikler	n	%
Yaş (Ort±SS)	19,85±1,63	
Cinsiyet		
Kadın	277	77,4
Erkek	81	22,6
Bölüm		
Hemşirelik	183	51,1
Fizyoterapi ve rehabilitasyon	97	27,1
İşletme	78	21,8
Sınıf		
1	139	38,8
2	78	21,8
3	106	29,6
4	35	9,8
Yaşadığı Yer		
Yurt	233	65,1
Ev	90	25,1
Aile ile birlikte	24	6,7
Diğer	11	3,1

Hemşirelik öğrencilerinin diğer bölümdeki öğrencilere göre %93,4'ünün bu hastalıkların korunmasız cinsel ilişki ile bulaştığını, %81,4'ünün bulaşıcı olan bu hastalıkların manikür, pedikür, ustura gibi kuaför araç

gereçleri ile bulaşabildiğini bildiği ve aradaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların HIV/AIDS, Hepatit C ve Hepatit B Hastalıklarına İlişkin Bilgi Düzeyleri

Anket Formu Soruları	Evet/ Hayır	Bölüm	Sayı	%	χ^2	p
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B hastalıklarının hangi yollardan insandan insana bulaşacağını bilme durumu	<i>Evet</i>	<i>H</i>	172	94	60,016	<0,01
		<i>F</i>	56	71,8		
		<i>İ</i>	63	64,9		
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B hastalıklarının cinsel ilişki partneri arttıkça bulaş riskinin de artacağını bilme durumu	<i>Evet</i>	<i>H</i>	174	95,1	24,456	<0,01
		<i>F</i>	71	91		
		<i>İ</i>	75	77,3		
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B'nin korunmasız cinsel ilişki ile bulaşmasını bilme durumu	<i>Evet</i>	<i>H</i>	171	93,4	50,771	<0,01
		<i>F</i>	59	75,6		
		<i>İ</i>	60	61,9		
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B'nin manikür, pedikür, ustura gibi kuaför araç gereçleri ile bulaşabilmesini bilme durumu	<i>Evet</i>	<i>H</i>	149	81,4	47,643	<0,01
		<i>F</i>	47	60,3		
		<i>İ</i>	41	42,3		
HIV/AIDS ve Hepatit C hastalıklarından korunmak için bir aşı var olup olmadığını bilme durumu	<i>Hayır</i>	<i>H</i>	101	55,2	36,530	<0,01
		<i>F</i>	26	33,3		
		<i>İ</i>	23	23,7		
Cinsel ilişki sırasında kondom kullanılması HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B'nin bulaşmasını engellemesini bilme durumu	<i>Evet</i>	<i>H</i>	101	55,2	18,456	0,001
		<i>F</i>	23	29,5		
		<i>İ</i>	36	37,1		
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B'li kişilerden kaçmanın hastalığın bulaşmasını engelleme durumu	<i>Hayır</i>	<i>H</i>	119	65	17,660	0,018
		<i>F</i>	40	51,3		
		<i>İ</i>	41	42,3		
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B'den en iyi korunma yönteminin eğitim ile ilgili olduğu	<i>Evet</i>	<i>H</i>	150	82	24,365	<0,01
		<i>F</i>	58	74,4		
		<i>İ</i>	53	54,6		
HIV/AIDS, Hepatit C, Hepatit B'li bireyler ile aynı evi paylaşma durumu	<i>Kararsız</i>	<i>H</i>	96	52,5	10,344	0,035
		<i>F</i>	39	50		
		<i>İ</i>	45	46,4		

χ^2 : Ki-kare testi, *H*: Hemşirelik, *F*: Fizyoterapi ve rehabilitasyon, *İ*: İşletme

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %55,2'si diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre bulaşıcı olan bu hastalıklardan korunmak için bir aşının olmadığını ve %55,2'sinin cinsel ilişki sırasında kondom kullanılmasının bu hastalıkların bulaşmasını engellediğini bildiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 2).

Öğrencilere HIV/AIDS, Hepatit B, Hepatit C hastalığı olan bireyler ile ilgili sorular sorulduğunda; hemşirelik öğrencilerinin %65'i fizyoterapi ve rehabilitasyon ve işletme bölümü öğrencilerine göre HIV/AIDS ve Hepatit C hastalığı olan bireylerden kaçmanın

hastalığın bulaşmasını engellemediğini, %82'si en iyi korunma yönteminin eğitim ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin %52,5'inin diğer bölümlerdeki öğrencilere göre, bu hastalıklara sahip olan bireyler ile aynı evi paylaşmakta kararsız olduğu saptanmış ve aradaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 2).

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %55,2'si HIV/AIDS ve Hepatit C hastalıklarından korunmak için bir aşının olmadığını ifade etmiştir. Peate ve ark. (2002) yürüttükleri araştırmada hemşirelik öğrencilerinin %91'inin HIV/AIDS'in belirli

bir tedavisinin olmadığını belirttiğini tespit etmiştir.²¹

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %95,1'i bu hastalıklarda cinsel ilişki partneri arttıkça bulaşma riskinin de artacağını, %93,4'ü korunmasız cinsel ilişki ile bulaştığını belirtmiştir. Akalpler ve Eroğlu'nun (2015) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin %89,8'i her cinsel ilişkide kondom kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.²² Demir ve Şahin (2014) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %31,5'inin cinsel ilişkide kondom kullanarak, %31,5'inin tek eşlilik ile cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunduklarını belirtmiştir.¹⁹ Avcıkurt (2014) üniversite öğrencilerinin %64,6'sının tek eşliliğin, %59,8'i kondom kullanımının korunmaya yardımcı olabileceğini vurgulamıştır.¹⁷ Yazganoğlu ve ark. (2012) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %77,6'sı kondom kullanarak ve %66,9'u tek eşli yaşam şeklinin benimsenmesiyle cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunulabileceğini ifade etmişlerdir.²³ Artan ve Güleser (2006) yaptıkları çalışmada meslek lisesi mezunu öğrencilerin %82,6'sının, düz lise mezunu öğrencilerin %46,8'inin HIV'den korunmada kondom kullanmanın önemli olduğunu ifade etmiştir.¹ Çalışma sonuçları bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Öğrenciler, bu hastalıkların bulaşmasının engellenmesinde

tek eşliliğin ve kondom kullanmanın önemini belirtmişlerdir. Bu durum öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgileri en çok internet, TV, arkadaş ve kitap/dergilerden elde etmeleri ile ilgili olabilmektedir.¹⁹⁻²⁵

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin %81,4'ü bu bulaşıcı hastalıkların manikür, pedikür, ustura gibi kuaför araç gereçleri ile bulaşabildiğini belirtmiş iken, Akalpler ve Eroğlu'nun (2015) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin %26,4'ü AIDS'in manikür/pedikür aletleri ile bulaşmadığını ifade etmiştir.²² Bu durum hemşirelik öğrencilerinin sağlık alanı ile ilgili dersler aldıkları ve bu derslerde bulaşıcı hastalıkların bulaşma yolları hakkında bilgi edinmeleri ile ilgili olabilmektedir.

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %52,5'i bu hastalığı olan bireyler ile aynı evi paylaşmakta kararsız iken, Artan ve Güleser (2006) yaptıkları çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerden %65,5'i AIDS'li birey ile aynı ortamı paylaşmak istemediğini ve AIDS'li bireye dokunmaktan çekindiğini ifade etmiştir.¹ Avcıkurt (2014) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin %34,9'u AIDS'li bir kişi ile aynı evde olmak istemediğini belirtmiştir.¹⁷ Bu durum, öğrencilerin bulaşıcı hastalığı olan birey ile aynı evde yaşayarak hastalığa yakalanabileceğinden çekinmesi ile açıklanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin HIV/AIDS, Hepatit C ve Hepatit B hastalıkları hakkında bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun sebebinin hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri sırasında bu hastalıklar ile ilgili dersler alması ile açıklanabilir.

Bu çalışmanın sonucunda, İşletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin

bulaşıcı olan bu hastalıklar hakkındaki farkındalıklarının daha düşük olduğu belirlendi. İşletme öğrencilerine HIV/AIDS, Hepatit B ve Hepatit C hastalıkları hakkında seçmeli dersler almaları ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik seminer/konferans düzenlenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Artan MO, Güleser GN. (2006). Sağlık Okulu Öğrencilerinin HIV/AIDS, Hepatit B Virüsü ve Hepatit C Virüsü Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Erciyes Tıp Dergisi, 28 (3), 125-133.

2. Kaya E, Akıllı M, Sezek F. (2010). Lise Öğrencilerinin HIV / AIDS Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 139-145.

3. Khan SA, Liew ML, Omar H. (2017). Role of Ethical Beliefs And Attitudes of Dental Students in Providing Care for HIV/AIDS Patients. *The Saudi Dental Journal*, 29, 7-14.
4. Pickles D, King L, Belan I. (2012). Undergraduate Nursing Student's Attitudes Towards Caring for People with HIV/AIDS. *Nurse Education Today*, 32, 15-20.
5. World Health Organization. Data and Statistics. (Erişim tarihi: 17 Nisan 2017, Erişim adresi: <http://www.who.int/hiv/data/en/>).
6. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Bulaşıcı Hastalıklar Daire Başkanlığı İstatistiksel Verileri. (Erişim tarihi: 20 Mart 2018, Erişim adresi: <http://www.thsk.gov.tr/component/k2/353-istatistiksel-veriler/bulasici-hastaliklar-daire-baskanligi-istatistiksel-veriler.html?highlight=YToxOntpOjA7czo0OiJoaXYiO30==>).
7. U.S. Statistics. Fast Facts. (Erişim tarihi: 25 Şubat 2019, Erişim adresi: <https://www.hiv.gov/hiv-basics/overview/data-and-trends/statistics>).
8. Çetin M, Temiz M, Aslan A, Turhan E. (2007). Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Hepatit B Virüsü İnfeksiyonuna İlişkin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Viral Hepatit Dergisi*, 12 (3), 121-127.
9. Kayabaş Ü, Bayındır Y, Yoloğlu S, Akdoğan D. (2007). Kronik Hepatit B Hastalarının Aile Bireylerinde HBsAg Taraması. *Viral Hepatit Dergisi*, 12 (3), 128-132.
10. Pinheiro RS, Carneiro MAS, Martins RMB, Caetano KAA, Carvalho PMRS, Ferreira CC, Matos MA, Teles SA. (2017). Hepatitis B, HIV, and Syphilis in Female Crack Cocaine Users in Central Brazil. *Journal of The Association of Nurses in AIDS Care*, 28 (3), 438-442.
11. World Health Organization. (2015). Guidelines for The Prevention, Care And Treatment Of Persons With Chronic Hepatitis B Infection. Fransa: WHO Press.
12. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Aşı İle Önlenebilir Hastalıklar Daire Başkanlığı İstatistiksel Verileri. (Erişim tarihi: 20 Mart 2018, Erişim adresi: <http://www.thsk.gov.tr/component/k2/353-istatistiksel-veriler/asi-ile-onlenebilir-hastaliklar-daire-baskanligi-istatistiksel-verileri.html>).
13. Külah C, Cömert FB, Aktaş E, Özlü N, Mengeloğlu Z. (2007). Serum ALT Düzeyleri, HCV RNA ve Anti-HCV Arasındaki İlişki. *Viral Hepatit Dergisi*, 12 (3), 116-120.
14. World Health Organization. (2016). Guidelines for The Screening, Care and Treatment of Persons with Chronic Hepatitis C Infection. Switzerland: WHO Press.
15. Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Gençlik, 2015. (Erişim tarihi: 17 Nisan 2017, Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21517>).
16. Savaşer S, Balcı S, Ceylan N, Yalçın ZH, Direk M, Balcı F, Bardak N. (2011). Lise Öğrencilerinin Hepatit B Hastalığı ve Hastalıktan Korunmaya Yönelik Farkındalık Durumu. *İ.Ü.F.N. Hem. Derg.*, 19 (1), 1-8.
17. Avcıkurt AS. (2014). Balıkesir Üniversitesi Öğrencilerinin HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Balıkesir Sağlık Bil Derg*, 3 (2), 79-86.
18. Kırmızıtoprak E, Şimşek Z. (2011). Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ve Güvenli Cinsel Yaşam Konusunda Gençlerin Bilgi ve Davranışlarına Akran Eğitiminin Etkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10 (4), 463-472.
19. Demir G, Şahin TK. (2014). Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusundaki Bilgileri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4 (3), 19-24.
20. Türkiye Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Dairesi Başkanlığı. HIV/AIDS İstatistik. (Erişim tarihi: 25 Şubat 2019, Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/862-hiv-aids.html>).
21. Peate I, Suominen T, VaElimaEki M, Lohrmann C, Muinonen U. (2002). HIV/AIDS and Its Impact on Student Nurses. *Nurse Education Today*, 22, 492-501.
22. Akalpler Ö, Eroğlu K. (2015). Yakın Doğu Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Üniversite Öğrencilerinin Sık Görülen Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlara İlişkin Bilgileri ve Cinsel Davranışları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 1-19.
23. Yazganoğlu KD, Özarmağan G, Tozeren A, Özgülner N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan İnfeksiyonlar Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Türkderm-Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi*, 46, 20-25.
24. Aslan E, Bektaş H, Başgöl Ş, Demir S, Vural PI. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Sağlık Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Davranışları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23 (5), 174-182.
25. Özalp S, Tanır HM, Ilgın H, Karataş A, Ilgın B. (2012). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ve Aile Planlaması Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Düzce Tıp Dergisi*, 14 (3), 18-21.